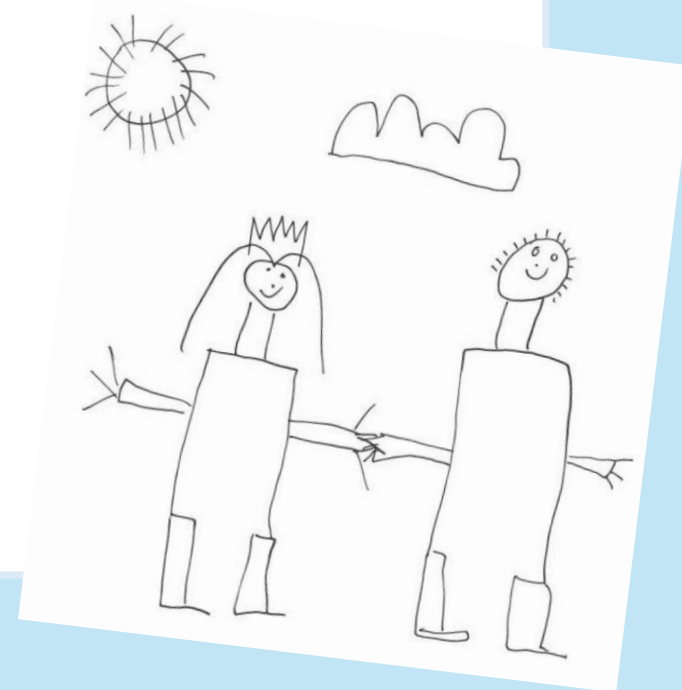

Opas monikulttuuristen perheiden kohtaamiseen ja osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa

Mitä osallisuus on?

- Osallisuus on kokonaisvaltainen, subjektiivinen tunnekokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä. Toteutuakseen osallisuus vaatii vuorovaikutusta ja kumppanuutta yksilön ja yhteisön välillä. Osallisuus varhaiskasvatuksessa on osa kasvatuksellista kumppanuutta. (Heinonen ym. 2016, s. 229)
- Huoltajien osallisuutta huomioidaan muun muassa seuraavissa:
 - tutustumislomake
 - valmistautuminen vasukeskusteluun
 - lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.

Lähde: VoxForssa, 2022, s. 57

Miksi perheiden osallisuus on tärkeää lapsen kehitykselle ja varhaiskasvatuksen laadulle?

- Varhaiskasvatustilain (540/2018) mukaisesti lapsen varhaiskasvatus pohjautuu **kasvatusyhteistyössä** tehtävään lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.
- Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioidessa tulee huomioida lapsen mielipide ja toiveet lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. Lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle tulee tarjota **mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa** lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin säännöllisesti. (Varhaiskasvatustilain 540/2018)
- Lapsen vanhemmat tai muut huoltajat ovat lapsen asiantuntijoita. Perheiden osallistaminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin **tarjoaa arvokasta tietoa** lapsesta ja lapsen tarpeista, joiden pohjalta varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa ja jota voidaan hyödyntää arjen toiminnan suunnittelussa.

Mitä huomioida, kun monikulttuurinen perhe aloittaa varhaiskasvatuksessa?

- Aloittaessaan varhaiskasvatuksessa perheellä on moninaisia tunteita ja paljon kysymyksiä. Perhe voi kokea huolta siitä, miten lapsi pärjää varhaiskasvatuksessa. Huoli voi olla suurempi, jos lapsen äidinkieli ei ole suomi.
- Perhe saa valtavasti uutta tietoa, jonka omaksuminen vie aikaa. Ohjaa perhettä tutustumaan erilaisiin materiaaleihin ja tutustumaan varhaiskasvatukseen omassa tahdissaan.
- Eri kulttuureista tulevilla perheillä on moninaisia taustoja. Osalla ei ole kokemusta Suomesta, varhaiskasvatuksesta tai suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Sopeutuminen voi viedä enemmän aikaa. Forssan varhaiskasvatuksen selkokielinen opas (löytyy peda.netistä) tarjoaa käytännön tietoa kuvitettuna, jolloin tutustuminen ja käytänteiden omaksuminen on helpompaa.
- Perhe ei välttämättä osaa etsiä tietoa kaupungin sivuilta tai peda.netistä. Ohjeista tarvittaessa eri sovelluksiin. Ilmoita perheelle lapsiryhmän puhelinnumero ja tarvittavat sähköpostiosoitteet, joista voi olla yhteydessä varhaiskasvatukseen.
- Hyödynnä kyselylomakkeita, kysy ja keskustele perheen taustoista, toimintavoista ja kulttuurista sekä siitä, miten kulttuuri vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen, esimerkiksi ruokailuun. Tarvittaessa hyödynnä tulkkausta.
- Varaa riittävästi aikaa päiväkotiin tutustumiseen.
- Opas varhaiskasvatuksen aloitukseen: <https://www.forssa.fi/client/forssa/userfiles/tervetuloa-forssan-varhaiskasvatukseen.pdf>

Miten voin omalla kommunikaatiolla tukea perheen osallisuutta ja suomen kielen kehittymistä?

Yhteisymmärrys perheen ja varhaiskasvattajan välillä on tärkeää. Miten tuen perheen osallisuutta, jos yhteistä kieltä ei ole?

- **Selkokieli:** Käytä selkeää ja ymmärrettävää kieltä, vältä käyttämästä pitkiä ja vaikeita sanoja puheessa. Toista usein samoja sanoja, jotta sanat jäävät perheen mieleen.
- **Tulkkipalvelut:** Jos perheen kanssa ei ole yhteistä kieltä, tilaa puhelintulkkaus. Ohjeet löydät peda.netista.
- **Ole avoin kysymyksille ja kuuntele:** Kysy rohkeasti perheen toiveita ja odotuksia. Anna tilaa ja aikaa kertoa toiveista ja huolista. Jos yhteinen kieli ei ole vahva, tarvitaan oman mielipiteen ilmaisulle aikaa. Varmista ymmärtäminen; moni saattaa nyökätä ja myötäillä. Kysy rohkeasti, onko perhe ymmärtänyt tai onko kysyttävää.
- **Visuaalinen viestintä:** Hyödynnä kuvia ja videoita puheen tukena. Kuvat havainnollistavat arjen toimintaa, aikatauluja ja käytäntöjä. Yhdistä konkreettisia, helppoja sanoja kuviin, kun kerrot huoltajille esimerkiksi lapsen päivästä.

Kuvat arjen tukena

- Yhteisen kielen puute saattaa aiheuttaa haasteita kasvatusyhteistyössä. Perheen äidinkieli voi olla muu kuin suomi ja yhteistä kieltä ei löydy. Perhe voi olla myös luku- ja kirjoitustaidoton.
- Tällaisissa tilanteissa voidaan hyödyntää kuvakommunikaatiota arjen tukena. Sillä tarkoitetaan kuvien käyttöä puheen tai sanattoman viestinnän rinnalla. Kuvilla viitataan asioihin, joita ei sanallisesti pystytä ilmaisemaan tai havainnollistetaan asioita, joiden ymmärtäminen on hankalaa. (Aivoliitto, n.d.)
- Hyödynnä olemassa olevia kuvia, joita löytyy esimerkiksi: peda.net tai papunet.net.
- Hyödynnä kasvatusyhteistyössä kuvia, joita käytät lapsen kanssa arjessa. Tällöin sekä lapsi että huoltaja ymmärtää, mitä esimerkiksi päivän aikana on tehty. Lapsi voi kertoa vanhemmille omalla äidinkielellään, mitä kuvilla tarkoitetaan.

Huomioi perheiden moninaisuus

- Laadukas varhaiskasvatus vaatii **huoltajien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä**, joka taas edellyttää toimivaa **vuorovaikutusta**. Yhteistyö perustuu aina **lapsen tarpeisiin**. Tavoitteena on lapsen näkeminen, ymmärtäminen ja kannattelu. (Heinonen ym., 2016, ss. 226, 229–230)
- **Avoin, myönteinen ja kunnioittava suhtautuminen** perheisiin, kotien erilaisiin katsomuksiin ja uskontoihin luo hyvän perustan rakentavalle vuorovaikutukselle ja yhteistyön kehittymiselle (Eerola-Pennanen, 2022, s. 227).
- Huomioi **perheiden moninaisuus ja yksilölliset tarpeet**, kuten lapsen oma kulttuurinen tausta ja äidinkieli. Tue huoltajia lapsen äidinkielen vahvistamisessa ja kerro heille suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista huomioiden perheen kulttuurin erityispiirteet. (Kivijärvi, 2016, s. 249)
 - Huoltajille tehty kuvitettu ohje Vanhemmat kielenkehityksen tukena löytyy peda.netistä.
 - Keskustele huoltajien kanssa varhaiskasvatukseen liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. Kannusta, kehu ja kerro lapsen kehityksestä ja oppimista asioista. (Opetushallitus, 2022, ss. 37-38)

Miten tuoda eri kulttuureita näkyväksi arjessa?

Perehdy lasten kulttuuritaustoihin. Kysy huoltajilta, mikäli perhe ei itse ole tuonut taustansa esiin. Muista perheiden yksilöllisyys.

Avoim kohtaaminen: Keskustele avoimesti lasten ja vanhempien kanssa eri kulttuureista ja hyödynnä keskusteluja osana toiminnan suunnittelua.

Tilat ja materiaalit. Hyödynnä visuaalisia materiaaleja, kuten karttoja, lippuja tai kuvia. Askarrelkaa näitä yhdessä. Valitse kirjoja, jotka kertovat eri kulttuureista ja sisältävät monimuotoisia hahmoja ja tarinoita.

Leikit ja musiikki: Harjoitelkaa leikkejä eri kulttuureista, kuten pelejä tai lauluja, joita lapset voivat oppia ja jakaa. Hyödynnä musiikkia, etsikää esimerkiksi lastenlauluja eri kielillä, pyydä perheitä kertomaan lasten oman äidinkielen mukaisia lempilauluja.

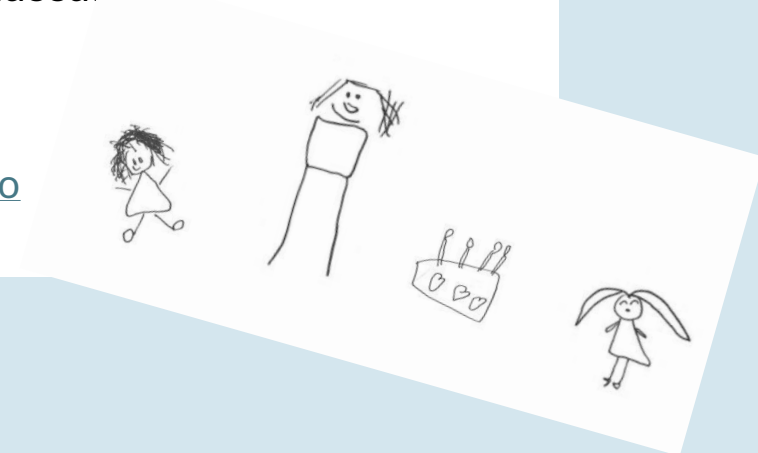
Juhlapäivät: Juhlistakaa lasten tai henkilökunnan kulttuurien mukaisia juhlapäiviä. Kootkaa kulttuurikasvatuskalenteri huoltajien kertoman pohjalta.

Kieli: Käytä lasten äidinkieliä osana arkea. Harjoitelkaa esimerkiksi tervehdys eri äidinkielillä. Pyydä rohkeasti huoltajilta apua tervehdysten ja arjen sanaston opettelussa. Muista Lukulumo-sovellus, joka tarjoaa laajan valikoiman kuvakirjoja suomeksi ja eri kielillä, ääneen luettuna.

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa yhteiskuntaa, jossa monikulttuurisuus on voimavara. Varhaiskasvatuksessa tulee arvostaa ja hyödyntää moninaista kulttuuriperintöä ja erityisesti ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä VASU:n perusteiden mukainen toiminta edellyttää henkilöstöltä perehtymistä eri kulttuureihin ja katsomuksiin. (Opetushallitus, 2022, s. 34)

Miten varmistan perheiden osallisuuden ja kohdatuksi tulemisen?

- **Kohtaa** perheet yksilöinä. Jokainen perhe on yksilö, kulttuuriin, uskontoon tai taustaan katsomatta.
- **Tiedota** riittävästi päiväkodin tapahtumista. Kutsu perheet osallistumaan tapahtumiin.
- **Suunnittele toimintaa** mahdollisuuksien mukaan siten, että perheet pääsevät tuomaan omaa kulttuuriaan esiin, esimerkiksi tapahtumissa ja perheilloissa.
 - Esimerkki: Pyydä perheitä kirjoittamaan tervehdys omalla äidinkielellään ja kokoa tervehdykset seinälle lasten ja perheiden nähtäville. Näin tuet lapsen äidinkielen kehittymistä ja tuot kulttuurit näkyville ryhmän toiminnassa.
- Lisää materiaalia ja tietoa:
 - VoxForssa: <https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/vv2l>
 - Materiaalia henkilöstölle: <https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/otsikko>

Lähteet

- Aivoliitto (n.d.). *Kuvat arjen tukena*. <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/vinkkeja-arkeen/kuvat/#1a9fe467>
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R., Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. PS-Kustannus.
- Kivijärvi, T. (2016). Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala & T. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-Kustannus.
- Koivula, M., Siippainen A., Eerola-Pennanen, P. (toim.) (2022) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Peda.net. Forssa. Varhaiskasvatus. <https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/vv2l>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm46111192065328>
- VoxForssa. (2022). https://peda.net/forssa/varhaiskasvatus/vv2l/voxforssa-2022:file/download/b0a1de6dd7ffb7ca068228f04f28f8093880d77d/VoxForssa%202022_muutos%2017%2010%202024.pdf